

MUNI
ECON

Mezinárodní obchod

Ing. Bc. Alena Šafrová Drášilová, Ph.D.

Obsah

- Obchodní politika
  - zahraničně-obchodní politika
  - mezinárodní obchodní politika
  - společná obchodní politika EU
- Další organizace MO
- Regionální uskupení

Obchodní politika

- „*souhrn záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí vytvářených na úrovni vlády a směřujících k domácím i zahraničním podnikatelským subjektům.*“ (Kalínská 2010)
- cíle
  - optimální vnitřní ekonomický rozvoj
  - dosažení vládních cílů (bilance, inflace, nezaměstnanost,...)
  - zapojení do mezinárodních struktur

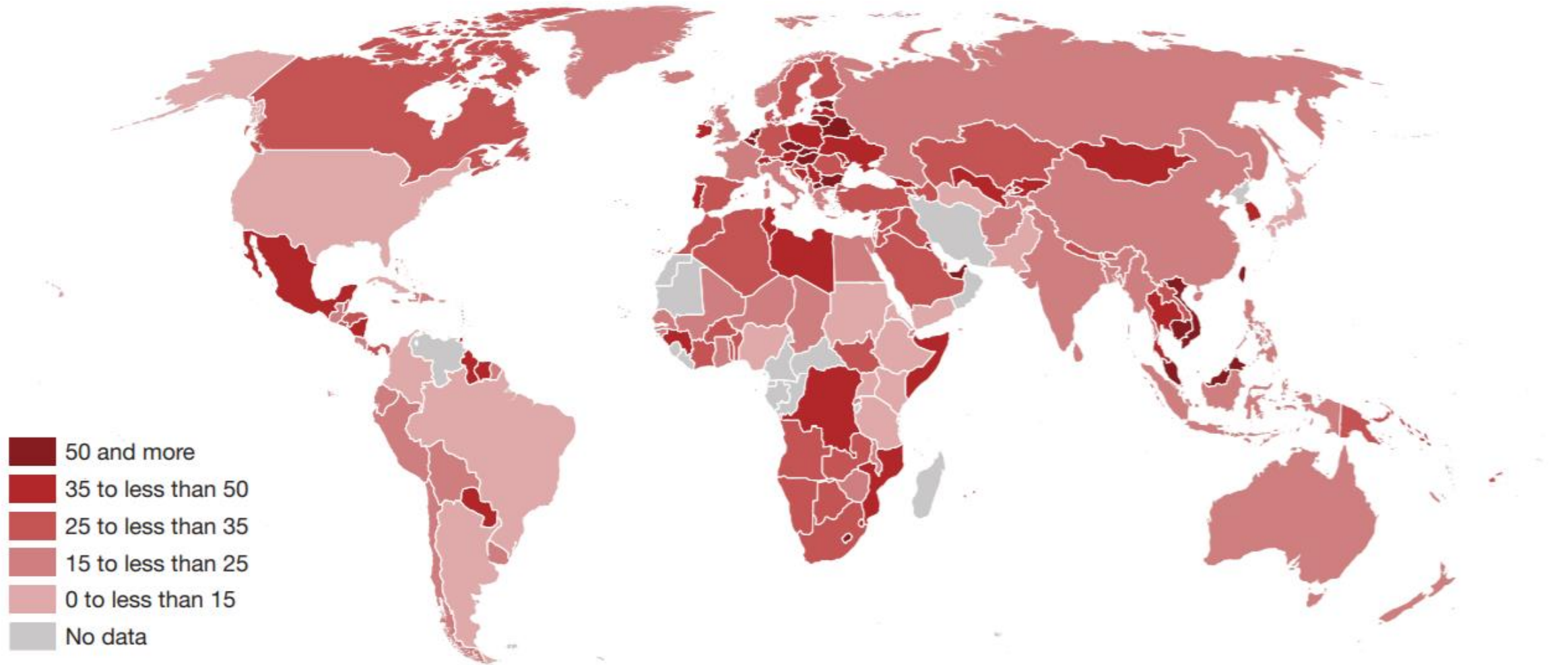
Obchodní politika

- větší vliv na malou a otevřenou ekonomiku
- faktory
  - historický vývoj
  - disponibilní zdroje
  - zeměpisná a klimatická poloha
  - výchozí ekonomický potenciál
  - složení obyvatelstva
  - hospodářské politické vztahy
  - míra závislosti na mezinárodním obchodě
  - další hospodářské politiky (devizová, migrační, zemědělská atd.)

Zahranichně-obchodní politika

- soubor aktivit státu, kterými **cíleně působí na zahraniční obchod své země**, a to zejména cestou obchodně politických nástrojů uplatňovaných ve vztazích k vlastním podnikatelským subjektům a ve vztazích ke třetím zemím
- součást obchodní politiky orientovaná vně (v praxi se termín nepoužívá kvůli obtížnému stanovení hranic mezi obchodní a zahraničně-obchodní politikou)

Index otevřenosti

Note: This index measures the relative importance of international trade in goods relative to the domestic economic output of an economy. Exports are given equal weight to imports.

Směry zahraničně-obchodní politiky

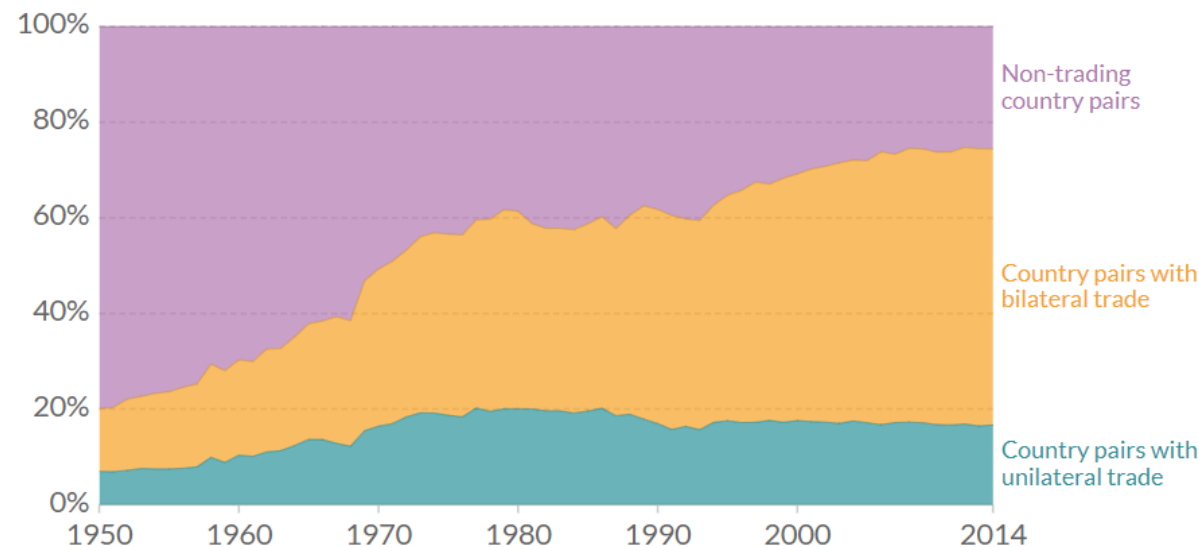
– liberalismus

- odstranění překážek obchodu
- otevření všech sektorů vnitřního trhu zahraniční konkurenci
- odstranění proexportních, přímých i nepřímých podpor ve všech oblastech ekonomiky i oblastech s ekonomickými aspekty (např. zdravotnictví)

Směry zahraničně-obchodní politiky

– možné dopady liberalismu

- změna výrobní struktury
- zvýšení konkurence na trhu
- růst specializace ekonomiky
- lepší uplatnění komparativních výhod
- nižší spotřebitelské ceny
- stabilizace inflace
- růst nezaměstnanosti
- zvýšení mandatorních výdajů státu
- závislost na strategických dovozech
- monopolní ovládnutí některých trhů
- oslabení a likvidace domácích výrobních odvětví

Source: Fouquin and Hugot (CEPII 2016)

CCB

Směry zahraničně-obchodní politiky

– protekcionismus

- ochranářství
- ochrana domácí ekonomiky před vnějšími vlivy („filtrování“ negativních vnějších vlivů)
- autarkie = extrémní případ protekcionismu – uzavření trhu pro dovoz a znemožnění vývozu
- lokalizace trhů = ochrana a podpora výroby pro domácí trh (např. zemědělství)

Směry zahraničně-obchodní politiky

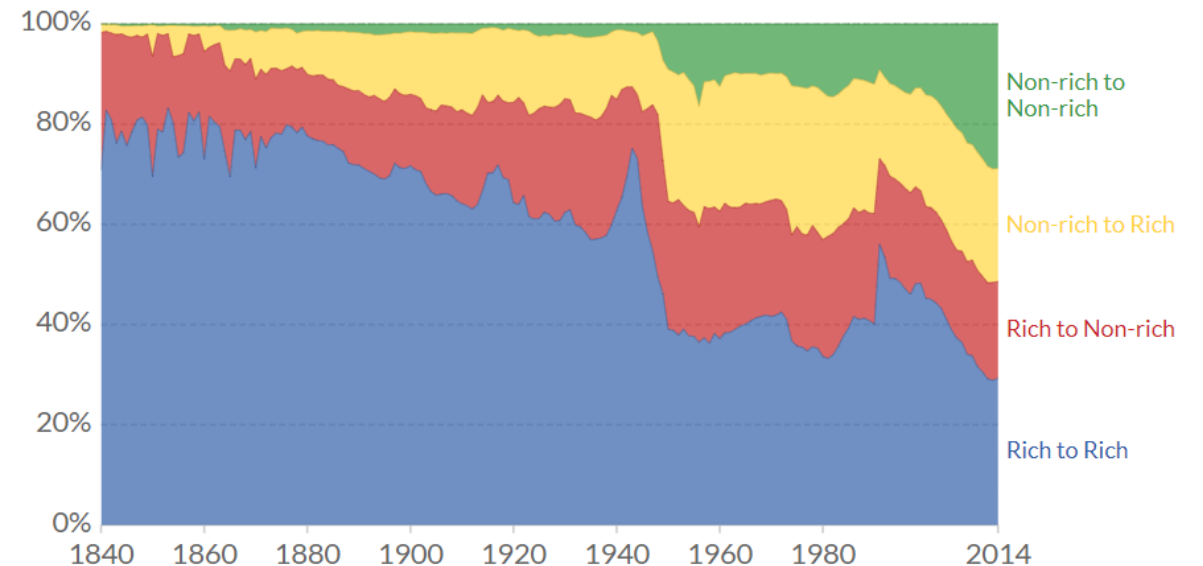
- možné dopady protekcionismu
  - udržení strategicky významných odvětví
  - základní soběstačnost ekonomiky
  - zachování výrobkové struktury
  - skleníkové prostředí pro domácí průmysl
  - netržní regulace nezaměstnanosti
  - pomalý technologický rozvoj
  - neobjektivní stanovení „negativních vnějších vlivů“
  - nevyužívání absolutních a komparativních výhod
  - vyvolává zpravidla řetězovou reakci
  - inflační tendence
  - vyloučení závislosti na vnějších zdrojích

Směry zahraničně-obchodní politiky

- žádný směr se nevyskytuje „v čisté podobě“
- oba mají výhody i nevýhody, ekonomické i sociální dopady, různé v krátkém a dlouhém období
- kompromis mezi:
  - otevřeností ekonomiky vnějším konkurenčním vlivům
  - podporou exportu
  - ochranou domácí ekonomiky a zaměstnanosti

Směry zahraničně-obchodní politiky

- protekcionismus ve 21. století jako reakce na „krizi“
  - vyspělé země
    - finanční podpory,
    - dotace,
    - vládní zakázky,...
  - rozvojové země
    - cla,
    - množstevní kvóty,
    - administrativní omezení,...

Source: Fouquin and Hugot (CEPII 2016)

Nástroje obchodní politiky

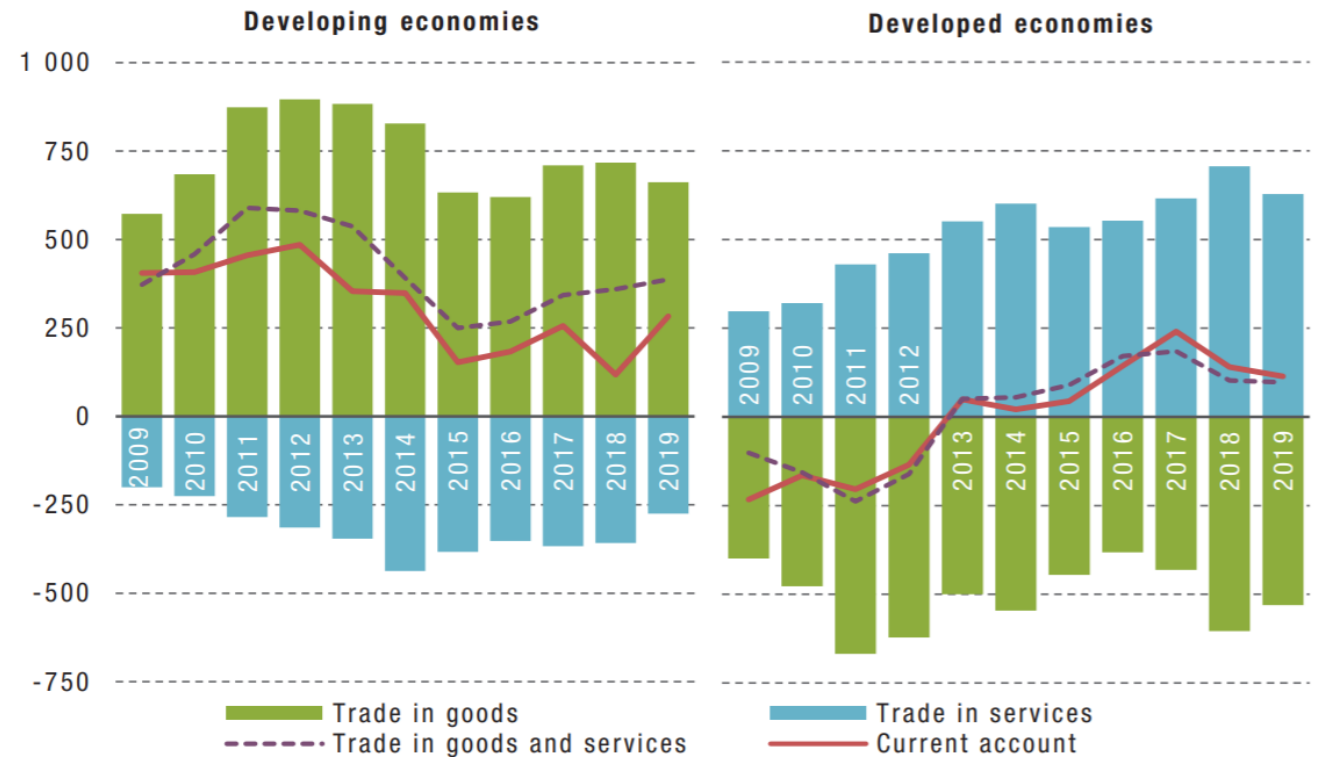
— podle cíle

- nástroje na ochranu trhu
  - tarifní (cla)
  - netarifní opatření

- nástroje na podporu vývozu

— podle právního základu

- autonomní
- smluvní

Nástroje na ochranu trhu

- podle cíle
  - **nástroje na ochranu trhu**
    - tarifní (cla)
    - netarifní opatření
  - nástroje na podporu vývozu
- podle právního základu
  - autonomní
  - smluvní

Cla – definice

- systematicky aplikovaná cla
  - předem vyhlášená
  - platná ve stanoveném období
  - stanovená celním sazebníkem
- clo = peněžitá částka kterou stát vybírá při přechodu zboží přes státní hranice
- fiskální × obchodně-politická funkce

Cla – dělení

- podle směru přechodu hranic
  - vývozní
  - dovozní
  - tranzitní
- podle účelu, k němuž jsou cla použita
  - fiskální
  - protekcionistická
- podle cíle, jehož má být dosaženo
  - prohibitivní (velmi vysoké sazby)
  - skleníková a výchovná
  - antidumpingová (na zboží, jehož cena je nižší, než cena běžná na domácím trhu)
  - preferenční (jednostranné nižší celní sazby vůči některým zemím)
  - diferenční (nižší než preferenční, poskytují dodatečnou výhodu při splnění stanovených podmínek)

Cla – dělení

- podle vztahu k obchodnímu partnerovi
  - kompenzační (vyrovnávají subvence dováženého zboží)
  - odvetná (retorzní, reagují na obchodní politiku dovážejícího státu)
  - vyjednávací (vyjednávací prostředek v obchodně-politických jednáních)
- podle způsobu výpočtu
  - valorická (procentní sazbou z hodnoty zboží)
  - specifická (pevnou částkou za fyzickou jednotku zboží)
  - kontingentní (tarifní kvóta – nižší clo platí pro kontingent, po jeho vyčerpání se clo zvyšuje)
  - smíšená, kombinovaná
  - vypočtená na jiném základě

Celní sazebník

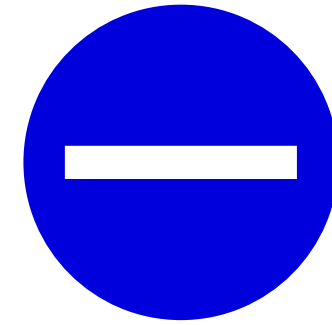
- Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží
  - 80. léta 20. století
  - Světová celní organizace (WCO)
  - 182 států, 98 % světového obchodu
  - 21 částí, 97 kapitol
  - 6-místný kód (H. S. code)
- eskalace tarifů
  - čím vyšší je přidaná hodnota, tím vyšší je clo
- tarifní špičky
  - sazby na citlivé výrobky
  - ve vyspělých zemích >15 %

Netarifní opatření

- vše, kromě cel
- velmi obsáhlý soubor, který se neustále rozšiřuje
- odvětví
  - nejčastěji v oblasti strojírenské výroby, zemědělství a chemického průmyslu
  - nejvíce je zatížen obchod s potravinářskými produkty, textilem a surovinami
- regiony
  - nejvíce: Asie a Tichomoří, Evropa a střední Asie
  - relativně méně: Severní a Jižní Amerika, jižní Asie a Karibik
  - minimálně: Blízký východ, severní a subsaharská Afrika

Netarifní opatření – dělení

- paratarifní opatření (korigují cenu zboží)
  - celní a dovozní přírážky (% z celní hodnoty výrobku),
  - vnitřní daně uvalované na dovoz,
  - povinné celní ohodnocení dovozu,
  - tarifní kvóty,...
- finanční opatření
  - administrativní stanovení cen,
  - dobrovolné limity vývozních cen,
  - přírážky a odvody,
  - antidumpingová opatření,
  - požadavek placení předem,
  - souběžné rozdílné směnné kurzy,
  - dovozní depozita,...
- automatická licenční opatření („kdo dřív přijde, ten dřív mele“)

Netarifní opatření – dělení

- kvantitativní opatření
  - kvóty,
  - neautomatické dovozní licence,
  - zákazy dovozu,
  - omezení vývozu,...
- monopolistická opatření
  - stanovení jediného dovozce,
  - státní obchodní podniky,
  - povinné využití národních služeb v pojištění, dopravě atd.,
- technická, sanitární a fytosanitární opatření
  - technická regulace
  - administrativní regulace potřebné dokumentace,
  - speciální celní formality (např. inspekce před naloděním),
  - požadavky na nezávadnost potravin, zdraví zvířat a rostlin, ...

Nástroje na podporu vývozu

- podle cíle
  - nástroje na ochranu trhu
    - tarifní (cla)
    - netarifní opatření
  - **nástroje na podporu vývozu**
- podle právního základu
  - autonomní
  - smluvní

Formy podpory

- subvence států do vývozního zboží
- subvencování primárních vstupů
- daňové úlevy s vazbou na vývoz
- státem garantované úvěry a pojištění vývozu
- poskytování informací
- vývozní služby a marketing
- investiční pobídky (kombinace subvencí)

Subvence – dělení (WTO)

– zakázané

- narušující obchod
- vázané na vývozní výkonnost
- upřednostňující domácí vstupy do výroby před zahraničními
- specifické podpory konkrétnímu podniku
- limitující přístup k nim pro ostatní subjekty

– přípustné

- mohou být poskytovány
- v případě negativního dopadu se mohou stát předmětem odvetných opatření
- může být na jejich základě vyvolán obchodní spor

– povolené

- nenarušují obchod (např. proexportní informační podpora)

Subvence v zemědělství

- domácí podpora → zvyšování produkce → omezení dovozu → stimulace subvencovaného vývozu
- podpory s přímou vazbou na výrobu (zakázané)
  - nové nesmí být zaváděny a staré musí být odstraňovány (WTO)
- podpory s nepřímou vazbou (povolené)
  - vládní služby v oblasti kontroly chorob,
  - výzkum,
  - potravinová bezpečnost,
  - infrastruktura,
  - podpory restrukturalizace,
  - přímé platby v regionálních a environmentálních programech,
  - vládní programy na podporu rozvoje zemědělství a venkova,
  - podpory malého rozsahu.
- vývozní subvence jsou povoleny jen v rozsahu, ve kterém existovaly v době podpisu dohod WTO
- na základě dohody členů WTO měly být (a v EU i byly) vývozní subvence zrušeny do roku 2013

Autonomní nástroje

- podle cíle
  - nástroje na ochranu trhu
    - tarifní (cla)
    - netarifní opatření
  - nástroje na podporu vývozu
- podle právního základu
  - **autonomní**
  - smluvní

Autonomní nástroje

- implementované do obchodní politiky rozhodnutím suverénního státu
- realizované pouze v rámci již uzavřených mezinárodních dohod a smluv
- v oblasti cel pouze všeobecná celní sazba stanovená vůči nečlenům WTO

Smluvní nástroje

- podle cíle
  - nástroje na ochranu trhu
    - tarifní (cla)
    - netarifní opatření
  - nástroje na podporu vývozu
- podle právního základu
  - autonomní
  - **smluvní**

Smluvní nástroje

- na základě mezinárodních ujednání
- rámcem jsou zpravidla dohody a ujednání WTO
- závazné principy
  - princip nediskriminace (= doložka nejvyšších výhod)
  - princip parity (= stejné zacházení s dovezenými výrobky jako s výrobky domácími od okamžiku překročení hranic)

Doložka nejvyšších výhod

- *Všechny výhody, přednosti, výsady nebo osvobození poskytnuté kteroukoli smluvní stranou jakémukoli výrobku pocházejícímu z kterékoli jiné země nebo tam určené budou ihned a bezpodmínečně přiznány obdobnému výrobku pocházejícímu z území všech ostatních smluvních stran nebo tam určenému.*

Typy obchodních dohod

- mnohostranné

- dohody WTO

- vícestranné

- dohody o volném obchodu nebo vyšším stupni integračního seskupení (NAFTA, EU, CEFTA, MERCOSUR apod.)
- vícestranné dohody WTO
- mezinárodní komoditní dohody (o kávě, kakau, bavlně, mědi, obilí,...) (UNCTAD)

- dvoustranné (bilaterální)

- mezi členy WTO
- se zeměmi, které nejsou členy WTO
- celní unie a oblasti volného obchodu dvou států

Další smluvní nástroje

- ujednání v
  - mezinárodní dopravě
  - celnictví
  - ochraně duševního vlastnictví
  - oblasti technické normalizace a standardizace
  - oblasti sanitárních norem
  - atd.

Mezinárodní obchodní politika

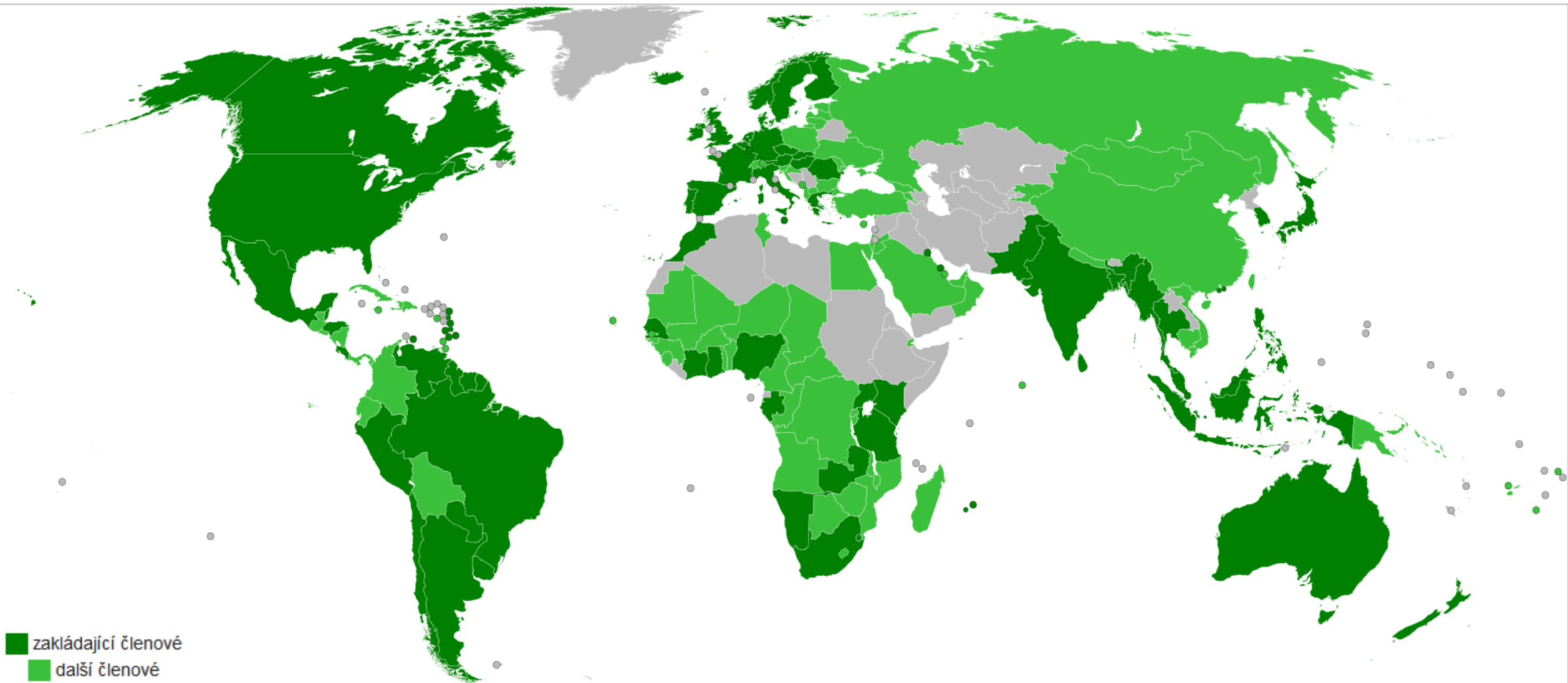
Mezinárodní obchodní politika

- mezinárodní obchodní politika je souhrn obch. politik všech zemí světa
- hlavním a základním rámcem je [Světová obchodní organizace \(WTO\)](#)
- základní deklarované principy
  - nediskriminace
  - liberalizace
  - předvídatelnost
  - konkurence
  - výhodnější zacházení pro méně rozvinuté a rozvojové země
- hlavní úkoly
  - liberalizace celosvětového mezinárodního obchodu
  - přezkum obchodních politik jednotlivých členů
  - řešení obchodních sporů

Vývoj WTO

- navazuje na GATT (1947)
  - „provizorní“ řešení
  - snižování cel při vzájemném obchodu se zbožím
  - následně – odstraňování netarifních opatření, začlenění zemědělství a služeb, právo duševního vlastnictví
  - 23 (1947) → 62 (1964) → 123 (1986)
- vznik 1995
- 164 členů

Země ve WTO

Právní zakotvení

- Dohoda o zřízení WTO
- GATT (zboží) *General Agreement on Tariffs and Trade*
- GATS (služby) *General Agreement on Trade in Services*
- TRIPS (duševní vlastnictví) *Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*
- TPRM (přezkum obchodních politik) *The Trade Policy Review Mechanism*
- DSU (pravidla řešení sporů) *Dispute Settlement Understanding*

Rozvojový program z Dohá

- probíhá od roku 2001
- původně měla být jednání završena v roce 2005, nejsou dodnes
- cíle
  - omezení regionálních, zejména bilaterálních a místních dohod
  - zlepšení přístupu na trhy třetích zemí

Výsledky

– zemědělství

- EU přistoupila na odstranění exportních dotací do roku 2013 (USA a rozvojové země prosazovaly 2010)
- nebyla nalezena shoda ohledně dovozních tarifů

– rozvojová pomoc

- odsouhlasena pomoc pro 48 nejméně rozvinutých zemí ve formě přístupu na globální trhy bez kvót a cel a navýšení technické pomoci

– bavlna

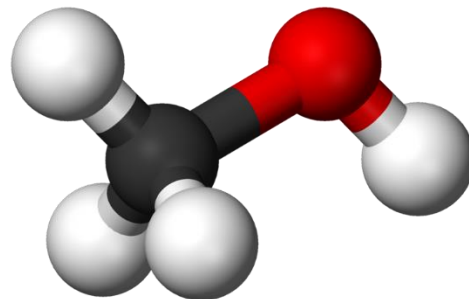
- redukce domácích podpor
- nevyjasněná role USA

– Indie a Brazílie neumožňují vstup na trh × USA a EU mají vyhraněný názor na zemědělské otázky

– léky a ochrana patentů... ..

Mimořádná obchodně-politická opatření

- musí splňovat následující kritéria
  - přiměřenost (minimalizace narušení obchodu)
  - dočasnost
  - postupné uvolňování
  - výlučnost (neumožňující použití dvou mimořádných opatření)
  - nediskriminace
  - transparentnost

UNIDROIT

International Institute for the Unification of Private Law
Institut International pour l'Unification du Droit Privé

Další organizace ovlivňující MO

**World Customs
Organization**

WORLD BANK GROUP

UNITED NATIONS
UNCTAD

**MUNI
ECON**

Další instituce a organizace

- OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) – cílem je dosažení udržitelného ekonomického růstu a zaměstnanosti, zvýšení životních standardů při současném zachování finanční stability a liberalizace mezinárodního obchodu, investic a financí
- WCO (Světová celní organizace) – jediná mezinárodní organizace kompetentní k řešení metodických celních otázek, cílem je harmonizace a zjednodušení celních procedur

Další instituce a organizace

- [UNCTAD](#) (Konference o obchodu a rozvoji) – konference OSN k problematice podílu a účasti rozvojových zemí v mezinárodním obchodě, zpracovává statistiky, identifikuje překážky vstupu, poskytuje poradenství, pomáhá s vyjednáváním
- [UNIDROIT](#) (Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva)
- [IMF](#) (Mezinárodní měnový fond)
- [Skupina Světové banky](#) – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní asociace pro rozvoj a další
- Rozvojová banka Rady Evropy, Evropská banka pro obnovu a rozvoj, Evropská investiční banka

Společná obchodní politika EU

Základní principy

- otevírání zahraničních trhů pro podniky ze zemí EU
- zvýšení vyjednávací síly
- jednotný postup v obchodních vztazích se třetími zeměmi
  - jednotný celní sazebník
  - jednotný exportní a importní režim
  - uzavírání dohod se všemi partnery pouze na úrovni EU
- deklarované priority (ale...)
  - volný vývoz (1993)
  - volný dovoz
  - otevřený přístup na trh EU

ale...

- možnost ochrany před nekalými obchodními praktikami (dumping a subvencování)
- ochrana neobchodních zájmů (rozvoj venkova, udržení specifického rázu krajiny, tradičních výrob, osídlenosti v nepreferovaných regionech a další)
- kompetence EU

Česká republika

- Visegrádská skupina
  - ČR, Polsko, Slovensko, Maďarsko
  - rozvoj užší spolupráce a vzájemných vazeb
- CEFTA (Středoevropská zóna volného obchodu)
  - členství zaniklo vstupem do EU
  - Makedonie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Moldávie, Srbsko
- členství v dalších organizacích
  - WTO, OSN, EU, IMF, ...
  - > 450
- Další mezinárodní organizace

?

?

?

?

Otázky...?

?

Děkuji za pozornost!

?

?

?

?

?

?